

Medlemsbladet

BROEN

FREDENSBORG-HUMLEBÆK LOKALHISTORISKE FORENING

7. årgang nr. 1 - forår 2020

FREDENSBORG

Medlemsbladet Broen, udkommer to gange årligt og sendes til Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forenings medlemmer.

Forside illustration/design er Per Eckart Hansens bidrag til kunstkonkurrencen Årets Motiv 2019.

Fotos af Hans Scherfig s. 17 og 31 er taget af Stefan Kai Nielsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side	3	Godt Nytår
Side	4	Fiskernes fastelavnsoptog
Side	7	Stenene med tegn på Gl. Grønholt Vang
Side	15	Program
Side	11	En urnegrav fra bronzealderen
Side	19	Kongelige rammer
Side	24	Fra bondeland til boligområde
Side	31	Udstilling - Myter og drømme - Nivaagaards malerisamling
Side	32	Bestyrelsen

MEDLEMSBLADET BROEN

Redaktør:

Peter Heiberg - Nørredamsvej 3, 3480 Fredensborg
fmd.fredhumlelokalhist@gmail.com - tlf. 50 62 19 47

Grafisk designer:

Per Eckart Hansen

Hjemmeside:

www.fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk

Facebook:

www.facebook.com/fredensborghumlebaeklokalhistorisk

Oplag: 600 eksemplarer. ISSN: 2246-2570

Deadline for næste nummer af medlemsbladet er:

15. juni 2020

Materiale sendes elektronisk til bladets redaktør.

GODT NYTÅR

Med dette nummer af Broen, der som vanligt har halvårsprogrammet indsat på midtersiderne, ønskes medlemmerne et rigtig godt 2020.

Aktiviteterne i det forløbne år har været mange. Der har til alle foredrag, turene i Sørup og sommerudflugten været særdeles god tilslutning. Bestyrelsen har i løbet af året fået forslag til arrangementer, og flere af dem er blevet realiseret. Vi håber fortsat på at få ideer fra jer, og selvfølgelig også reaktioner på afholdte arrangementer.

Årsskriftet 2019 om Sørup er blevet rigtig godt modtaget af medlemmerne og uden for foreningen. En stor tak skal der lyde til forfatteren, foreningens kasserer, Poul Christensen.

Foreningens hjemmeside er blevet fornyet. Her findes fortsat de grundlæggende oplysninger om foreningen som vedtægter, program og bestyrelsens sammensætning.

I dette nummer af Broen der er indlagt en kontingentopkrævning på 185 kr. pr. husstand for 2020. Den bedes betalt senest 15. februar 2020 (på konto: Danske Bank: reg.nr. 1551 kontonr. 1560611).

Ønsker man ikke længere at være medlem af foreningen, bør man fortælle kassereren det – det kan ske pr. telefon/SMS (51 37 42 47) eller mail til: fredhumlelokalhist@gmail.com

På gensyn til foreningens forskellige aktiviteter i 2020.

Fiskernes fastelavnsoptog

Af Niels-Jørgen Pedersen

Redningsbåd til fastelavnsoptog i slutningen af 1930'erne.

Personerne på båden fra venstre: Albert Hansen, Anders Bagger, Einar Sørensen, Peter Kristian Larsen, Jens Bagger, Edvard Andersen, Charles Rose Petersen, Jens Torp Jensen, Viggo Jensen, Hans Jensen. Kuschen er vognmand Edvard Larsen. Stående foran båden fra venstre: Jens Klaus Rasmussen, Peter Christian Møller, Jens Torp Jensen, Poul Eilersen, Andro Tingo Jensen, Helge Hansen, Karl Jensen.

Fra midten af 1800-årene fortælles det, at færgemændene i Helsingør som regel havde god tid til at fejre fastelavnsløjer, når isen lagde sig i Sundet. To til tre af de mellem store åbne færgebåde blev sat på hjul eller en blokslæde, tiltaklet som skibe og bemanded med pyntede færgemænd i hvide skjorter og med røde skærf. Foran var der fire til seks heste. Når optoget var gået gennem byen, gik turen ud på landet, til Fredensborg eller til Amsterdam kro ved Usserød. En række kaner med muntre Helsingørborgere fulgte bagefter. Efter at have spist, drukket og danset vendte selskabet sent på aftenen hjem ved fakkelskær.¹

Helsingørsømændenes fastelavnsoptog blev siden, efter beskeden evne, efterlignet af fiskerne i de lidt større lejer langs Sundet i byens omegn. Ligesom fiskerne fra Snekkersten tog denne spøg op, kom fiskerne på Sletten også på ideen om at arrangere sådanne optog.

En barndomserindring fra Hillerød omkring 1860 lyder som følger: “ - - et Optog staar særlig levende i min Erindring. Det var Fiskerne fra Sletten, som rimeligvis den Vinter særlig har trængt til Penge til et eller andet Formaal. Paa en Vogn forspændt med fire eller maaske sex gode heste blev trukket en stor solid Fiskerbaad, udstyret med Mast og Tovværk, men uden Sejl. Baaden var pyntet langs Rælingen med Efeu og smaa Grangrene, og i Masterne og Tovene hang Vimpler og Flag.

Paa Tofterne sad en Del unge Fiskere, vistnok 12 á 16 Stykker, klædte i hvide Trøjer med sorte Slips i Sømandsknode samt med sorte, blanke Hatte. (Det var vistnok deres Stadstøj om Sommeren, som de havde trukket uden paa deres Vintertøj) Aarerne holdt de i Vejret. Ogsaa Hestene vare pyntede, med Gran og smaa Dannebrogslag. Saaledes smykket bevægede Baaden sig langsomt fremad, medens unge Sømænd, klædte som dem i Baaden, men med Masker for Ansigtet, som en særlig klovneagtig Skikkelse løb med Sparebøsser i Hænderne og indsamlede de Beløb, som Beboerne rakte dem. Turen var ikke helt Morskab for de gode Sømænd, da der var 2 á 3 Mil fra Sundet til Hillerød, men de har uden Tvivl faaet godt i Bøsserne, ti Fiskerne var populære”.²

Om en sådan tur i 1879 fortælles det i Frederiksberg Amts Avis, at fiskerne lavede et optog for at få penge til deres nye havn i Sletten. “De riggede en baad til som en orlogsfregat med tre master med ræer og beemandet med admiral og kaptajn i uniform, med trekantet hat og sabel, samt 10 mand. Bag skibet kom en trop paa 40 mand gående, klædt i matrostøj med røde skærf om livet og matroskraver.

Hell. Nr. 2 G. 1879
Fiskefæstelsløber.
 Sletten's Fiskere vil i stort Optog med et Skib, Muzik og meget Mere Fiskefæstels Mandag gjæste Fredensborg Kl. 10 og Hillerød Kl. 1. Sletten's Fiskere.

Sletten's Fiskere ankom igaar Eftermiddags hertil Væn med en Baad, der var tiltaliet som Skib og paa hvilken en som Admiral forjumeret Fisker førte Kommandoen. At dette Optog var til stor Glæde for Væns Ungdom, behøver næppe at bemærkes.

Annonce og avisomtale fra 1886]

De kommanderedes af en bådsmand. De drog ud om morgenen og kom hjem om aftenen i munter stemning; bagefter var der bal. Der blev samlet ikke så få penge sammen. – Båden havde navnet “Fylla”.

En optegnelse fra 1885 nævner, at musikken bestod af to hornblæsere, siddende i båden; en bajads tiggede penge og æg, - de kunne godt få

mange snese æg og også en del penge, dog næppe over 100 kr. Politiet i Hillerød nægtede dem dengang at køre gennem byen.

Når de kørte i fastelavnsoptog med båd på hestevogn til Fredensborg og Hillerød, løb der nogle i forvejen med raslebøsser og samlede penge ind, de blev kaldt Bajasser. Engang havde ham de kaldte "Foryglderen" (En ung slettefisker³) fundet på at rende i forvejen med sin egen raslebøsse for at samle penge ind til egen lomme. -- "Stadsen kommer bav etter" råbte han. -- "Stadsen kommer bav etter" --

Men der blev jo en farlig ståhej bagefter, da det blev opdaget.

Kilder:

1. Henning Henningsen: *Bådeoptog i danske søkøbstæder* (1953).
2. *En barndomserindring fra Hillerød omkring 1860.*
3. *Fisker Svend Svendsen Sletten.*

Fastelavnsoptog fra Sletten på torvet i Hillerød søndag den 3. marts 1878. Kuschen er ukendt, Første mand på båden fra venstre er Jens Peter Helleesen, første matros Poul Peter Larsen "Store Poul", anden matros Steffen Petersen, Admiralen med ordener Frederik Rasmussen "Tysker Rasmussen", ved roret Jørgen Christiansen "Kæmpen" foran båden i hvid skjorte Anders Christian Petersen.

Stenene med tegn på Gl. Grønholt Vang

Af Bror Westman, mag.scient i antropologi og billedkunstner

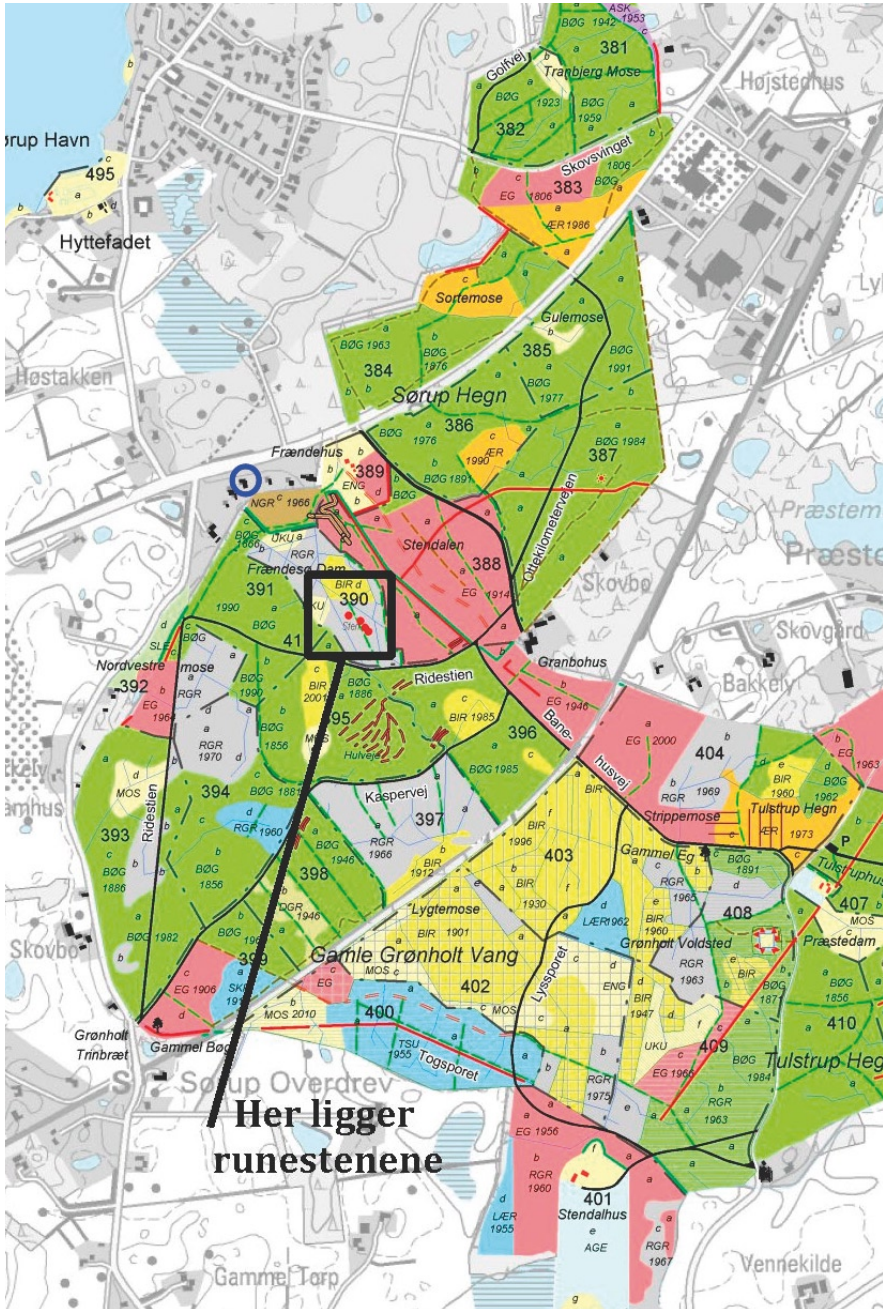

Stenen med Brors navnetræk i runer

(foto: Bror Westman)

Marts 2013 blev jeg ringet op af skovløber Carsten Carstensen, Gribskov. Der havde i nogen tid været forskellige ideer om tegnene og figurene på stenene i skoven ved Frændesø i Gammel Grønholt Vang. Nogle mente, at de var meget gamle, andre at det var min far, der havde hugget i stenene eller måske spejderne. Der er hidtil fundet 5 sten med indhuggede tegn.

Min far var billedhugger. I 1955 var jeg 12 år. Vi var lige flyttet fra Asminde-rødgade i Fredensborg til Hillerødvejen i nærheden af Frændesø. Vi havde direkte adgang til skoven og legede meget deri.

Oversigtskort over Gl. Grønholt Vang med stenenes placering, og hvor den Blå cirkel () angiver placeringen af familien Westmans hus på Hillerødvejen 55

Min søster og jeg blev ofte passet af min mormor, da vi var små. Hun var meget optaget af runer og fortalte os om dem. Jeg blev selv fænget af de anderledes skrifttegn. Jeg lånte min fars hammer og hans mejsler og gik i gang med at opsøge egnede sten. Det vil sige sten med en forholdsvis plan flade. Nogle af stenene var meget hårde med årer af kvarts.

En sommer så vi helleristningerne i Bohuslän i Sverige. Det inspirerede mig yderligere i mit stenhuggeri. Min mormor døde i 1958. Nogle af stenene er muligvis til minde om hende.

Da Carsten Carstensen ringede mig op, havde jeg glemt alt om mine sten i skoven. Jeg huggede stadig i sten, men nu var det hjemme i haven i Kokkedal.

Sten med 17 runetegn

(foto: Mogens Pedersen)

Carsten Carstensen tog mig med til stenene i Frændesø. Det var en rejse tilbage i tiden – min tid.

Han fortalte, at stenene nu var registreret med et SB nummer muligvis af skovfoged Erling Buhl fra Skov og Naturstyrelsen engang i slutningen af 80'erne.

Nogle af mine senere arbejder i sten kan ses ved Byens Hus Egedalen i Kokkedal. De fleste er fra tiden 1998 til 2001. Her drejer det sig især om ansigter. Og så er der Skibet i Fredtoften inspireret af oldtidens skibssætninger. Jeg syntes at vores kommune skulle have en skibssætning. Ved Byens Hus ligger også tre stenhoveder fra 1996. De sad over hinanden i et hult træ i Kalvehaven i Nivå. Træet var hult, fordi lynet var slået ned i det. Desværre slog lynet igen ned i træet, så jeg fik hovederne flyttet til Egedalen i Kokkedal.

I dag skærer jeg mest i træ. Jeg signerer stadig mine ting med et BW, hvor B er skrevet som en rune.

Sten med mandsfigur og skib med mast

(foto: Mogens Pedersen)

En urnegrav fra bronzealderen

Af Erik Vestergaard Thomsen

En af de første dage i januar 1976 startede jeg mit arbejde på Humlebæk skole. Dagen begyndte så vidt jeg husker kl. 9.00 og efter morgenkaffe med det samlede personale, skolens lærere og repræsentanter for skolekommissionen var det tid til for første gang bogstavelig talt at sætte sig i "chefstolen" på skolen.

Hovedet var ikke fuldt af planer, der skulle iværksættes lige med det samme, så jeg kunne jo altid starte med at se mig om i det lokale, der var inspektørens kontor. På den fjerneste væg i forhold til skrivebordet stod et møbel, der i dagligstuesprog nærmest ville kunne betegnes som en skænk, der fungerede som bl.a. arkivskab, og midt på dette stykke inventar stod en usædvanlig "krukke", der så ud til at være sammenklinket af forskellige stykker brændt ler, der senere var fundet sammen igen ved gode menneskers hjælp. Urnen viste sig at indeholde nogle brændte knoglerester og et par beskrevne ark, hvoraf det ene var håndskrevet, og det andet en maskinskrevet afskrift af det første, en afskrift der er dateret i oktober 1975.

Bronzealder urnen fra Dageløkke

(foto: Heidi Ølgaard)

Det ældste papir er desværre ikke dateret, men ordlyden fortæller følgende:

“Sommer 1910 blev der lavet en ny Vej fra Dauglykkevejen til Kromosegaard, og Vejen førte gennem en lille Høj, kaldet Snoghøj, derved opdagedes det, at Højen var en gl. Gravhøj, kun denne Urne var hel og velbevaret, og stod i et lille stensat Kammer med en flad Overligger, ellers fandtes der 3 Begravelser foruden som Tidens Tand havde hensmuldret, og Ploven var ved at naa dem.

Nationalmuseet anslog Alderen til 2 á 3000 Aar.”

Så mange var ordene på meddelelsen, der formentlig er skrevet i tiden mellem 1910 og indførelsen af den nye retskrivning i 1948.

Det er nu mere end hundrede år siden udgravningen fandt sted, og forskningen udvikler med tiden ny viden og undertiden rettelser i tidligere dateringer, men der er i dette tilfælde ikke noget, der tyder på, at dateringen kræver ændringer.

For 3000 år siden ved yngre bronzealders start og i tiden derefter ser vi en ændring i gravskikken i Danmark, og ligbrændingen introduceres i det, vi i dag kender som Danmark, først som brandgrave i stenkister og mod periodens slutning omkr. 500 f. Kr. helt overvejende som urnegrave, og i den forbindelse kan vi se en del “genbrug”.

I ældre bronzealder fra omkr. 1700 f. Kr. byggede man rundt i landskabet mange af de bronzealderhøje, vi stadig kan være heldige at se, og derigennem skabte man værdige begravelsespladser for samfundets ledende slægter, men i slutningen af perioden, da vores urne bliver nedsat, er det almindeligt at anbringe urnerne med de sidste rester efter ligbrændingen i solsiden af gamle gravhøje. Dette stemmer også fint med, at højen på den gamle overdrevsjord har indeholdt i alt fire begravelser.

Vi ved, at mange oldtidshøje desværre er forsvundet i tidens løb, og i mange tilfælde ved man i dag knap, hvor de har været, men takket være placeringen af urnen på Humlebæk Skole er i hvert fald dette vidnesbyrd om tidligere tiders mennesker bevaret. Og når vi søger slægtens spor i stort og småt, er her et af de spor, der fortæller om mennesker, der for 2. – 3.000

år siden levede på det, der ved udskiftningen omkring 1780 var en del af Dageløkkes overdrevsjord.

På kortene fra slutningen af 1800tallet kan vi se, at Kromosegård havde tilkørselsveje ad den nuværende Mosevej, samt østpå hen over markerne parallelt med Dageløkkevej og ud til denne ved den nu forsvundne Lavegård. Når man læser i lokalaviserne op gennem det 20. århundrede, kan man se, at der undertiden har været oversvømmelser omkring moserne ved Dageløkke, og måske har det også gjort sig gældende omkring 1910.

Vi ved det ikke, men der har tilsyneladende været et ønske om en mere direkte vej ud fra gården i stedet for at benytte Mosevej, og det kom til at betyde, at man i sommeren 1910 gravede gennem den gamle gravhøj, der som bekræftet indeholdt de fire urnegrave fra den sidste del af Bronzealderen.

Kortudsnit med markering af vejen fra Kromosegård kortudsnit (4-cm kort 1953-76)]

Vi kender ikke årsagen til, at man har ladet urnen blive i lokalområdet, og vi ved ikke, om den oprindeligt har stået på rytterskolen i Dageløkke og først ved dennes nedlæggelse kommet videre til Humlebæk Skole, men uanset "vandringen" gennem det sidste århundrede, er det altid fascinerende at møde spor efter fortidsmennesker på den ene eller den anden måde.

Nogle af disse "spor" kan være meget spektakulære og samle en hel verdens opmærksomhed, mens der i andre tilfælde findes mere beskedne fund. Så mens Moesgaard Museum i Aarhus har deres Grauballemand og Museum Silkeborg deres Tollundmand, fik jeg lov til gennem næsten 30 år at være i dagligt selskab med, ja lad os kalde ham Dageløkkemanden, der i sin urne vidner om, at vi, der bor her i dag, ikke er de første mennesker, der har haft denne fine plads på jorden som udgangspunkt for vort dagligliv.

Vejen "gennem" Snoghøj til Kromosegård en efterårsdag 2019]

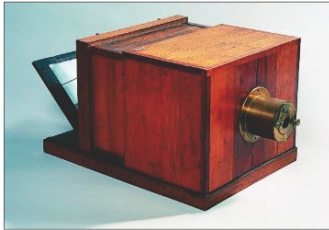

PROGRAM

FREDENSBORG-HUMLEBÆK LOKALHISTORISKE FORENING

Vinter/Forår 2020

Geniet fra Nellerød

Tidspunkt: onsdag 08. januar kl. 19:30-21:30

Mødested: Humlebæk Bibliotek

Snedker Jens Poul Andersen, kaldet 'Nellerødmanden' var en dygtig håndværker og opfinder, der i 70 år levede i Nellerød, hvor han fremstillede cykler, violiner, møbler og kameraer. J.P. Andersen var og er verdensberømt for sit håndværk. Lennart Weber har gravet dybt i Nellerødmandens historie og udkom i 2019 med bogen "Geniet fra Nellerød".

Fra gods og fiskerlejer til forstad

Tidspunkt: onsdag d. 22. januar kl. 14 til 16

Mødested: Humlebæk Bibliotek

Bent Skov Larsen fortæller om Humlebæks udvikling fra i 1945 at være to fiskerlejer og godset Krogerup til den by vi kender i dag. Udviklingen begyndte reelt i 1897, da Kystbanen kom til med Humlebæk Station på det yderste af godsets marker.

Fredensborg Slot - interiører

Tidspunkt: torsdag d. 13. februar 2020

kl. 19:30-21:30

Mødested: Lindehuset, Fredensborg

Arkitekten Henriette Linnemann beretter på grundlag af sit arbejde med bogen om dronning Margrethes omfattende arbejde med at føre slottet tilbage til den oprindelige indretning, og hvordan prins Henrik indrettede sine private gemakker i en mere global og fransk inspireret stil.

Generalforsamling på Krogerup

Tidspunkt: torsdag d. 27. februar kl. 19.30

Mødested: Krogerup Højskole

Foreningens ordinære generalforsamling afholdes i år på Krogerup, hvor forstander Rasmus Meyer efterfølgende vil fortælle om højskolen, og hvordan han vil præge den i de kommende år.

To kunstnerskæbner i Fredensborg

Tidspunkt: tirsdag d. 10. marts kl. 13 til 15

Mødested: Lindehuset, Fredensborg

Foredrag ved Bent Skov Larsen om kunstnerne komponist Tekla Griebel og teolog og forfatter Frederik Wandall beskrevet i bogen Kunstnerskæbner af sønnen Svend Wandall (1904 – 1989) - fremtrædende kommunist i Fredensborg i 1960'erne og 70'erne.

Entre til Lindehuset 20 kr.

Arne Ungermann - en Humlebæk-kunstner

Tidspunkt: onsdag d. 18. marts

kl. 19:30-21:30

Mødested: Kulturstationen, Humlebæk

Antikvarboghandler Christian Kaaber fortæller om kunstneren og den del af livet, som han tilbragte i Humlebæk.

Fredensborg Ting- og Arresthus

Tidspunkt: torsdag d. 26. marts

kl. 19:30-21:30

Mødested: Lindehuset, Fredensborg

Peter Heiberg har gravet i ting- og arresthusets historie og fundet en del hidtil upåagtet materiale i f.eks. den lokale kirkebog om en barnefødsel i arresten, og om de mennesker, der under og efter besættelsen havnede i arresten.

Kongevejene

Tidspunkt: onsdag d. 22. april kl. 19:30

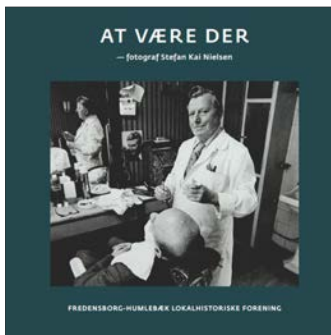
Mødested: Lindehuset, Fredensborg

Museumsleder Niels Storgaard Simonsen fortæller om kongevejene i kommunen – deres tilblivelse og historien frem til i dag.

Danmarks befrielse 75 år

Danmarks befrielse i 1945 vil i lighed med tidligere år blive markeret – nærmere oplysning om tid og sted vil blive sendt til foreningens medlemmer og blive annonceret og omtalt lokalpressen og -radio.

Fotografen Stefan Kai Nielsen –

præsentation af Årbog 2020 At være der ...

Tidspunkt: fredag d. 15. maj kl. 16:00

Mødested: KulturStationen, Humlebæk

Bogpræsentation og åbning af pop-up biograf med Stefan Kai Nielsens fotos fra den sidste 50 år.

Sommerudflugt til Thorsvighus,

Asminderød Mark

Tidspunkt: lørdag d. 13. juni kl. 15:00

Mødested: Præstemosevej 12, Fredensborg

Sommerudflugt til huset og haven hvor Hans Scherfigs og maleren Elisabeth Karlinsky boede i mange år. Her vil Scherfig-specialisten Nils Frederiksen fortælle om familiens liv og forfatterskabet.

Nærmere om arrangementet og mulighed for tilmelding bliver sendt til medlemmerne umiddelbart efter d. 1. maj 2020.

Medlemskontingent 2020-21

Medlemskontingent for 2020-21 udgør kr. 185,00 pr. husstand.

Indbetaling kan ske via MobilePay: 250090 eller ved bankoverførsel: Reg. nr. 1551 konto nr. 1560611.

Indmeldelse kan ske på telefon 51374247, eller mail: fredhumblelokalhist@gmail.com eller på foreningens møder.

Info:

Alle er velkomne til foreningens arrangementer.

Ved nogle arrangementer vil der være entre på 20 kr. for ikke-medlemmer. Hvis der serveres kaffe, er prisen 20 kr.

Indmeldelse:

**Jeg ønsker at blive medlem af
Fredensborg-Humblebæk lokalhistoriske Forening.**

Kontingentet er i 2020-21: 185,00 kr.

Navn:

Adresse:

Postnr. :

By:

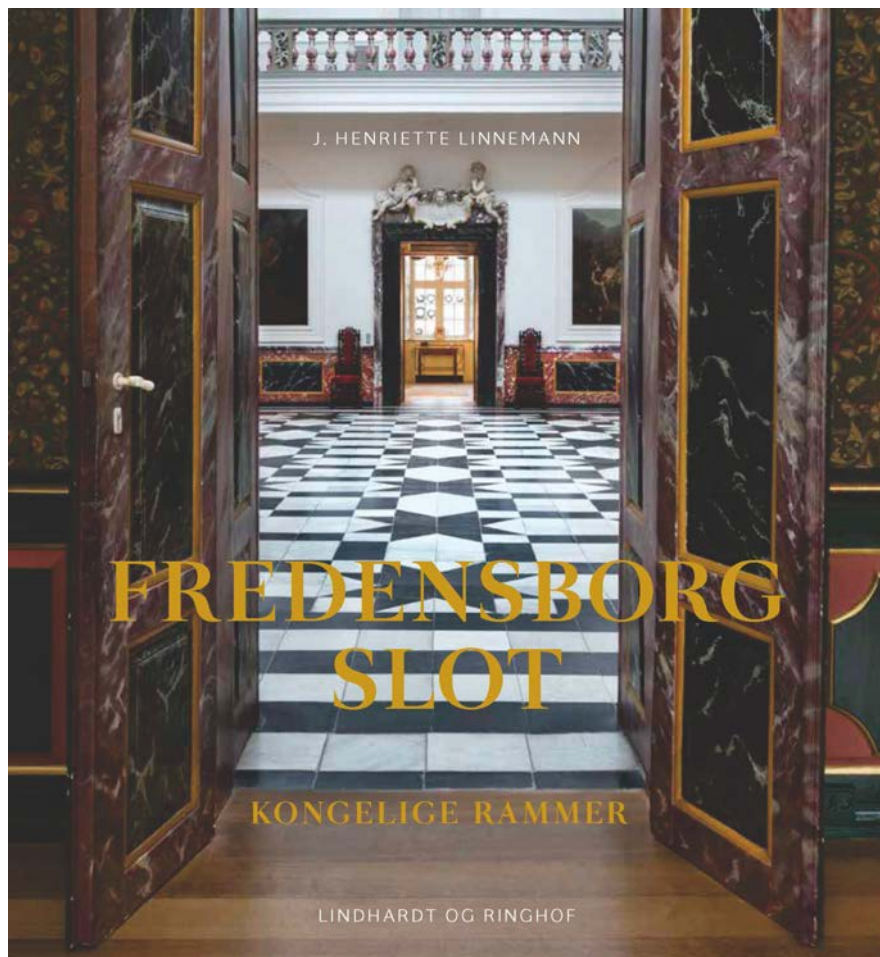
E-mail:

Indmeldelse sker ved fremsendelse af udfyldt blanket til foreningens kasserer Poul Christensen eller kan ske via foreningens hjemmeside:

<http://www.fredensborg-humblebaek-lokalhistorisk.dk/>
hvor foreningens vedtægter også kan findes.

Kongelige rammer

Af *Christian Kaaber*

Skæbnen har været hård mod 1700-tallets store og overdådigt udstyrede danske kongeslotte. Christiansborg brændte, første gang i 1794, mens landslottet Hirschholm bogstavelig taget jævnedes med jorden omkring 1811. Havde disse pragtfulde bygningsværker eksisteret i dag, ville de være seværdigheder i europæisk topklasse. Vil man fornemme, hvad der gik tabt, kan man tage en rundvisning i Christian 7.s Palæ på Amalienborg. Og så har vi Fredensborg. Sidstnævnte kender enhver dansker som dronning Margrethe og afdøde prins Henriks elskede sommerbolig - så elsket, at som-

meren ofte strækkes til det yderste i begge ender af kalenderen - og dermed som ramme om nutidig kongelig repræsentation og officielle festligheder. De fleste kan genkende den monumentale Kuppelsal, ligesom slottets bedårende Havesal har dannet ramme om alskens pressemøder. Men der er meget mere.

Fredensborg er en generation ældre end Christiansborg og Hirschholm, anlagt som lystslot af Frederik 4. i årene lige efter Store Nordiske Krig. Freden i navnet sigter til fredsslutningen i 1720, men man vil gerne tro, at det også har at gøre med den fred fra enevældig etikette og familære trakasserier, Frederik 4. fandt her ved bredden af Esrum Sø med sin kontroversielle dronning nummer to, Anne Sophie, født Reventlow.

Den centrale bygning med den ikoniske kuppel blev opført i italiensk villastil, og anlægget knopskød gennem resten af 1700-tallet til den form, det har i dag. Som slot kunne det på ingen måde måle sig med Hirschholm, som bygherrens efterfølger og dennes gemalinde lod opføre i Hørsholm få kilometer derfra, men Fredensborg nød til stadighed godt af noget nær samtlige kongelige bygmestres, kunstneres og kunsthåndværkeres, herunder flere generationer af dygtige stukkatørers, færdigheder.

De har alle sat deres aftryk her, både topnavnene og dem, der gled i baggrunden. For eksempel skyldes Havesalens nuværende udformning Nicolai Eigtved, Amalienborgs og resten af Frederiksstadens sublime formgiver, mens salens indfældede malerier er skabt af den ferme italienske dekorationsmaler Jacobo Fabris, hvis talrige andre danske værker gik til med det første Christiansborg, hvilket har sendt Fabris i glemmebogen. På Fredensborg har alle de væsentligste rum tilsvarende historier at fortælle.

Det er udgangspunktet for denne overdådigt udstyrede bog, der bringer sin læser indenfor i lokaler, hvortil der ellers aldrig er offentlig adgang, og tæt på pragtfuldt kunsthåndværk, der ikke tidligere er detaljeret beskrevet. Det er ikke så lidt af et kulturhistorisk scoop, arkitekt og kunsthistoriker Jannie Henriette Linnemann kan bringe frem.

Forfatteren har opbygget ekspertise i billedrammen som kunstværk og var med til at kuratere den vigtige udstilling "Rammens kunst" på Statens Museum

for Kunst, som kastede nyt lys på dette noget oversete kunsthåndværk. Bogens undertitel har således mere end én betydning.

Fredensborgs gemakker bugner af smukke rammer, og fremstillingen nyder i høj grad godt af Jannie Henriette Linnemanns store viden om, hvordan træ kan bemales og stafferes effektivt. Billedrammer som selvstændige objekter indgår også fint i bogens disponering, hvor rækken af kongelige bygherrer flettes med stilarternes udvikling: Fra Frederik 4.s barok til den nutidige såkaldte "Royal Moderne", dronning Ingrid's, dronning Margrethes og prins Henriks kongeniale omgang med arvestykkerne fra de kongelige magasiner kombineret med diskret indfattede objekter fra nutiden.

En indlevet forståelse af de moderne muligheder med barokkens og rokokkens stærke, glade farver sætter et markant aftryk på slottets nutidige indretning. At Fredensborg altid har været nogens hjem, glemmes ikke et øjeblik og er med til at give perspektiv til vrимlen af genstande og ideer. Frederik 5. elskede Fredensborg, og efter hans død blev enkedronning Juliane Marie slottets sidste store bygherre, der satte sit præg på bygninger og indretning.

Dronningens arbejdsværelse i stilarten: Royal Moderne. I løbet af dronning Margrethes regeringstid er store dele af interiøret på Fredensborg Slot bragt tilbage til dets oprindelige udseende med støtte fra Nationalmuseets eksperter. Dronningen har med sin stilsikre sans i et vist omfang moderniseret og fornyet slottets indre.

(Fotograf: Henrik Wichmann)

At læse bogen er som at vandre slottet rundt med en særdeles velorienteret guide, der med passioneret kyndighed fortæller om sale og gemakker, møbler og fast inventar. Det er glimrende formidlet, så længe forfatteren holder sig til de fysiske rammer og deres indhold. Bogen dokumenterer eksempelvis, at der blev reddet talrige dejlige møbler ud fra Christiansborg under branden i 1794, og at mange ting, der sandsynligvis har en fortid på Hirschholm, er kommet til ære og værdighed igen.

Parallelt med forfatterens fremstilling optræder små besyv af dronning Margrethe med interessant tankegods og anekdoter. Det fungerer godt og usnobbet og understreger Fredensborgs betydning som et levende sted, ikke et museum. Bogen dokumenterer sobert både dronningens og prinsens interessante arbejdsværelser foruden dronningens atelier, og skulle nogen have spekuleret på, hvor prinsens enorme samling af orientalske jadedstatuetter hidtil har befundet sig, får man svaret her.

Såvel teksten som den flotte og veltilrettelagte, ja, nærmest ødsle række af fotograf Henrik Wichmans optagelser gør bogen til en oplysende og fornemt visuelt orkestreret lystvandring gennem det bedste, dansk 1700-tal kunne præstere, og som har fundet en meget smuk samlet form siden 1972.

De seneste årtiers indsats med at restaurere og genetablere det 18. århundredes skønhed på Fredensborg slutter sig klart til den fine restaurering af Christian 7.s Palæ på Amalienborg. Ingen kan være i tvivl om, at landets nuværende regent føler sig hjemme i rammer fra Frederik 5.'s korte, men i kunstnerisk henseende strålende regeringstid (1746-66).

Forfatteren krydsklipper bogen igennem mellem de kongelige rammer og den kongelige personhistorie, og på sidstnævnte felt bliver teksten ofte løs i fugerne, foruden at omgangen med det faktuelle halter slemt. Undertiden skaber trangen til at indleve sig i de historiske skikkelsers tanker og motiver, eksempelvis dronning Juliane Maries sludrende passager, der med fordel kunne være luget væk.

Adskillige billedtekster opviser pudsige påstande. Lad gå, at et paradeportræt i hel figur af Frederik 4. på side 24, til daglig på Frederiksborg, ud-nævnes til kroningsportræt, men oplysningen om, at Rosalba Carrieras nær-

gående pastel af samme konge, korrekt dateret 1709, "viser den forventningsfulde, rejseglade kronprins på hans dannelsesrejse", burde være strammet og rettet. Helt galt går det på side 93, hvor et stort billede, der hænger i Fredensborgs såkaldte Lille barokpisestue, beskrives som et "renæssancemaleri" af en tatarisk ambassadørs foretræde for Christian 4.

Billedet viser en polsk eller russisk adelsmand blandt tilskuerne ved et taffel for den habsburgske kejser Karl VI (1685-1740). Et underholdende gruppebillede af et tatarisk gesandtskab, der indfandt sig i København i Christian 4.s sidste år og blev malet af Karel van Mander, hang i hvert fald for nylig (2013) på samme plads på Fredensborg at dømme efter værket "Fredensborg - Slot og slotshave" af Ulla Kjær, Bente Scavenius og Christine Waage Rasmussen. Med sine mange indlysende kvaliteter er Jannie Henriette Linnemanns værk et kærkomment og fuldgældigt supplement til netop denne bog, som mærkeligt nok ikke optræder i hendes litteraturoversigt.

Fredensborg Slot og Slotskirken i solnedgangsbelysning.

(Fotograf: Henrik Wichmann)

Bogen kan købes i Fredensborg Boghandel til favørpris: 450 kr. for foreningens medlemmer ellers er prisen 499,95 kr.

Fra bondeland til boligområde

Af Erik Vestergaard Thomsen

Når vi i det daglige færdes på vore hjemlige gader og veje, hænder det, vi konstaterer små ændringer i omgivelserne, men de bliver hurtigt glemt, og snart vil ændringerne indgå i vores opfattelse af, at sådan ser der ud på dette sted, og en generation senere er ændringerne glemt og en del af det nye "normalbillede".

Ikke mindst i de bebyggede områder kan ændringerne være store gennem et århundrede, men ser man godt efter, kan man undertiden se spor fra dengang, det pågældende byområde var en del af bondelandet Danmark.

Danmark har jo nemlig "altid" været et bondeland præget af spredte landsbyer, hvor fællesskabet har været det bærende element i dyrkningen af jorden, indtil fremsynede folk fandt på at organisere driften på en noget anden måde gennem udskiftningen mod slutningen af 1700-tallet.

Efter udskiftningen af landsbyernes jorder var de hidtidige matrikler ikke længere tidssvarende, og en ny kortlægning af landet var påkrævet. Disse opmålinger begyndte i 1805 og var afsluttet i 1822, men trådte først endeligt i kraft 1. januar 1844.

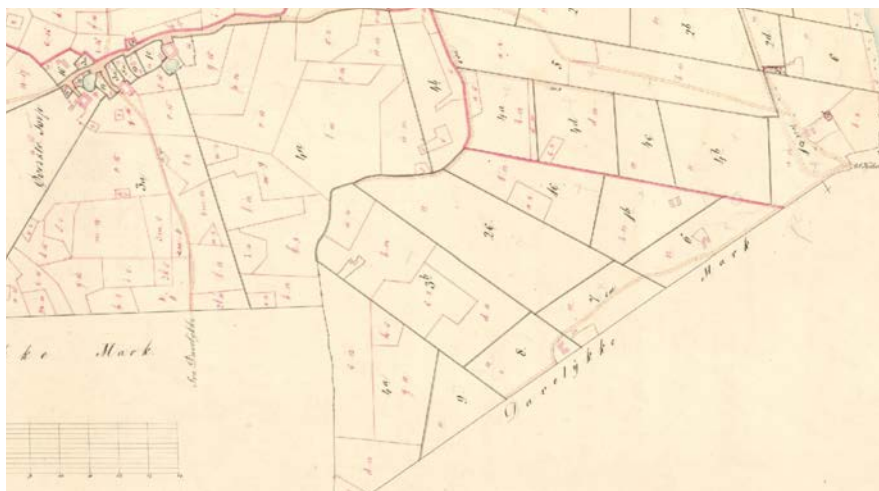
De forskellige landsbyer kom stort set til at udgøre hvert sit ejerlav, og gennem de gamle matrikelkort får vi et indtryk af, hvorledes arealerne fordelte sig. Humlebæks bymæssige bebyggelse er således primært beliggende inden for tre ejerlav: Daugeløkke, Nederste Torp og Øverste Torp.

Normalt fik alle ejerlavets ejendomme fortløbende numre fra 1 til ? alt efter hvor mange ejendomme, der var i landsbyen. Når en ejendom senere blev delt, føjede man et bogstav til matrikelnummeret, og det kunne man gøre i det uendelige, således at vi nu kan se på matrikelkortet, hvilken ejendom vores grund oprindeligt har været en del af.

Ejerlavet for Øverste Torp lå mellem Nederste Torp og Daugeløkke ejerlav, og i den østligste spids længst væk fra landsbyen lå et par ejendomme

med henholdsvis matrikel nr.1 og matrikel nr.6, og det er på arealer fra disse ejendomme, bebyggelserne på Bellisvej og Violvej senere blev udstykket.

Gennem de gamle matrikelkort får vi et indtryk af, hvorledes arealerne oprindeligt fordelte sig. Matrikel nr. 6 havde nærmest form som en rombe, der lå længst borte fra landsbyen Øverste Torp – lidt ude på overdrevet -, og den østligste spids lå omtrent ud for stiummunden bag om skolen ved Øresundsvej, mens matrikel nr. 1b lå mellem nr. 6 og grænsen til Ejerlavet Nederste Torp.

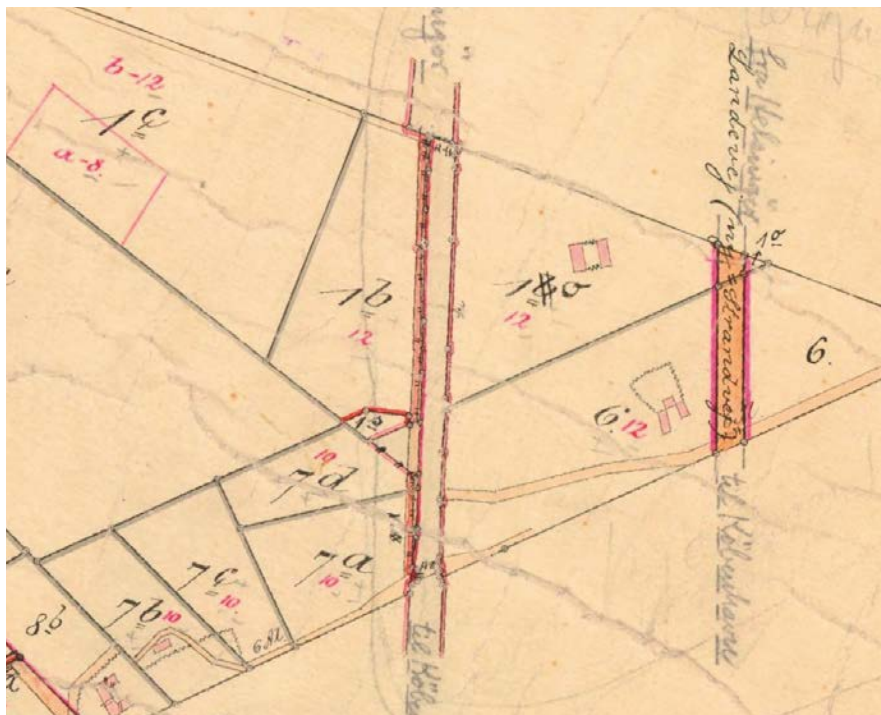
Udsnit af matrikelkort 1877 - 1886

Vejnettet bestod af et markspor, der gik ud fra Strandvejen på det sted, hvor denne var kommet op af bakken fra Sletten og drejede nordpå, altså stort set hvor det lille "trekantede" anlæg ved skolen ligger i dag. Vejen fulgte først skellet mellem Dageløkke Mark og Nederste Torp og derefter skellet til Øverste Torp altså til matrikel nr. 6 i ejerlavet Øverste Torp.

Vejen førte ud til nogle ejendomme bl.a. Skeltofte, der lå lidt vest for den nuværende jernbane og et lille stykke af vejen gik stort set, hvor den nuværende Bellisvej ligger, og herfra fortsatte den mod vest omtrent i nordsiden af den nuværende parcel på Violvej 9, altså mellem nuværende matrikel 6y og 6z. I dag er Bellisvej det eneste stykke af den oprindelige vejføring, og resten af vejene i bebyggelsen er snorige, men dette kan først

konstateres, da udviklingen tager fart, og vi vender tilbage til situationen omkring sidste århundredskifte.

Nye krav til infrastrukturen og udbygningen af det danske jernbanenet skaber ændringer i området. Det betyder, at Kystbanen ved åbningen i 1897 skærer dele af matrikel nr. 1b og hele matrikel nr. 6 fra den øvrige del af ejerlavet. Ved åbningen af Humlebæk Strandvej i 1924 blev også matrikel nr. 6 skåret over i 2 dele. Matrikel 1b bliver ikke berørt nævneværdigt af etableringen af Humlebæk Strandvej, da man kun mister den del af jorden, hvor vejen anlægges, samt den lille trekant, der i dag ses på hjørnet ved den senere etablerede Øresundsvej.

Udsnit af matrikelkort over Øverste Torp 1903 – 1933

Som det fremgår af matrikelkort fra 1903 – 1933 lå der nu to ejendomme i Øverste Torps ejerlav mellem jernbanen og den nyetablerede strandvej, og det fremgår af kortet, at matrikel nr. 1b nu kun gælder for arealet vest for banen, mens delen mellem banen og Ny Strandvej nu benævnes 1o.

På strækningen gennem Nederste Torps ejerlav, begyndte husene at skyde op langs den ny anlagte vej og i 1933 er området mellem Kystbanen og Øresund gennem Nederste Torp således ved at være fuldt udbygget. Biografen afslutter husrækken, da den blev etableret på den sydligste parcel op ad skellet til Øverste Torps ejerlav og indviet i april 1939.

Ejendommen 1o havde navnet Slettens Minde, og blev overtaget af Løjtnant Averhoff, der bl.a. drev lidt fjerkræfarm her i 1930'erne. På ejendommen lå der i 1936 en lang række kalkun bure mellem det daværende stuehus og jernbanen, altså hen over de nuværende grunde på Violvej 24 og Violvej 21.

Efter etableringen af Øresundsvej blev det også muligt at etablere Solvangsvej og lave en udstykning langs denne og på den østligste trekant, der var blevet skåret fra i forbindelse med etableringen af Ny Strandvej, blev jorden delt op i 11 ejendomme.

Alle disse parceller er benævnt matrikel Øverste Torp med fortløbende numre fra 6c til 6m samt 6s, mens de fire grunde på vejens vestlige side fyldte hullet med numrene 6n til 6q.

Den oprindelige ejendom stod nu tilbage som matrikel nr. 6a og dækkede den største del af det areal, der i dag udgør bebyggelsen med kædehusene på Bellisvej og Violvej, og da disse blev planlagt i begyndelsen af 60'erne, var der kun en sparsom bebyggelse på den vestlige side af Ny Strandvej mellem Slettens Minde og Lave Skov, og dette er ud over de fire nævnte huse, 6n til 6q, fortrinsvis ved krydset mellem Ny Strandvej og Dageløkkevej.

Husene på den vestlige side langs Ny Strandvej på matrikel nr. 6 m.v. mellem Slettens Minde, matrikel nr. 1o som den nu hedder, og den tidligere omtalte markvej bliver opført i lidt tilfældig rækkefølge, idet Ny Strandvej nr. 106 bliver opført som det første i 1950, nr. 108 følger i 1954, derefter nr. 104 i 1956-57 og endelig nr. 110 i 1960.

Det er ikke underligt, at der var mennesker, der så en mulighed for at etablere gode og attraktive boliger på de arealer, der lå tilbage fra ejendommen Øverste Torp 6a, og jorden, hvor kædehusene rejste sig på Bellisvej og

Violvej, var landbrugsjord, der stadig blev dyrket, men byudviklingen var ved at tage fart, og motorvejen til Hørsholm var kommet kort før 1960, så fremkommeligheden til det nye sted at bo var stor. Derfor har der været nogle fremsynede mennesker, der så mulighederne for et godt boligmiljø, og nogle har måske også set en god forretning.

Når man ser på et matrikelkort kan man bemærke, at de første 15 parceller er en opdeling af matrikel 6a under ejerlavet Øverste Torp i Humlebæk sogn, og i sydsiden af udstykningen, der grænsede op til ejerlavet Dageløkke By, blev der foretaget en ændring af ejerlavenes områder, hvorved arealer fra Dageløkke By ejerlav Matrikel nr. 10e og 12a blev overført til Øverste Torp.

Grænsen fulgte derved stort set den sti, der senere blev etableret mellem Violvej og den senere udstykning af Bregnevænget. Parcellerne, der ligger mellem Violvej og Humlebæk Strandvej fik matrikel 6aa – 6ap mens de øvrige grunde langs banen også er udstykket fra matrikel nr. 6, fik matrikel 6t – 6ø.

Inden spaden kom i jorden i forbindelse med byggeriet af de mange kædehuse, skulle der laves en byggemodning, idet der skulle etableres kloakering, indlægges el og anlægges veje.

Bygherren har formentlig selv måttet forestå dette, og vejanlægget har fra starten fået status af privat fællesvej.

Da området efter byggemodningen var klar til bebyggelse, tyder alt på, at der har været tale om et samlet projekt, idet alle husene har fået byggetilladelse samtidig, idet alle er dateret den 25. februar 1964.

Nu kunne byggeriet gå i gang, men det samlede byggeprojekt er sikkert foregået lidt i etaper, idet husene næppe er blevet færdige til salg samtidig. Vi kan i hvert fald se, at bygningsattesterne er udstedt på forskellige datoer fra slutningen af 1965 til hen på sommeren 1966.

I forbindelse med færdiggørelsen af husene og indflytningen af de første nye beboere er det på et tidspunkt blevet aktuelt at etablere en grund-ejerforening for området.

En af grundejerforeningens første opgaver var at skabe vedtægter og måske en forretningsorden, så der har kunnet nedsættes en bestyrelse.

Ifølge et brev fra kommunen i februar 1976 skal ejendommen Violvej 28 og dermed naturligvis også de andre nye ejendomme i den senere udstykning være opmærksomme på en tinglyst deklaration af 9. oktober 1968, der pålægger ejendommen pligt til medlemskab af Grundejerforeningen Bellisvej-Violvej.

Tidspunktet for deklarationens tinglysning skyldes formentligt, at det er på dette tidspunkt, grundejerforeningen endeligt etableres.

På et tidspunkt efter 10 gode år for beboerne i kædehusene, træffer kommunen dispositioner, som får betydning for området, idet beslutningerne indebærer, at der skal kobles et nyt vejstykke med nye grunde til udstykning på den gamle del af vejen.

Første etape af denne udvidelse sker gennem salg af grunde som kommunen har overtaget ved et mageskifte, hvorved en erhvervsvirksomhed flyttes bort fra boligområdet.

Der er tale om tre parceller i den nordlige ende af vejudvidelsen, helt oppe ved Gl. Mejerivej, og dermed på grænsen til Nederste Torps ejerlav.

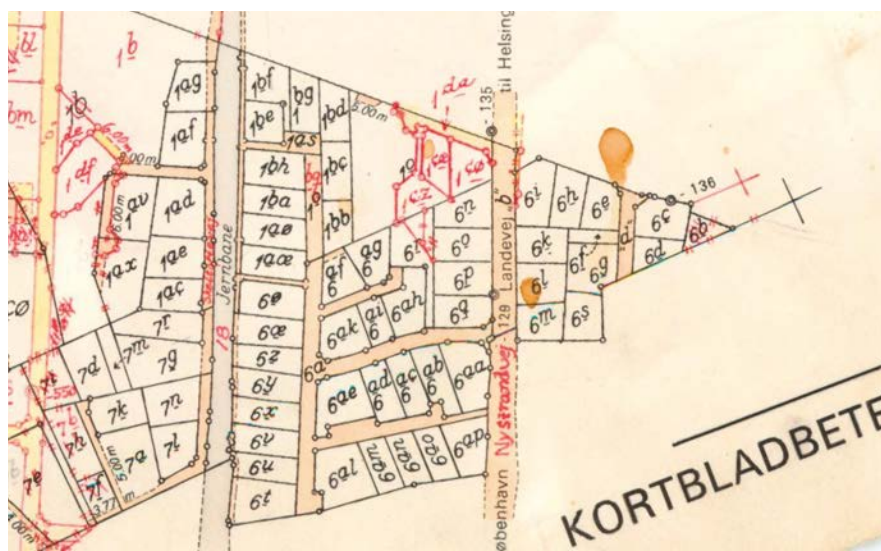
Herefter bygges der tre huse omkring vendepladsen med husnumrene 25, 27 og 28 (matrikel 1be – 1bf – 1bg). Denne tildeling af husnumre indikerer, at udstykningen af de øvrige grunde er klar i kommunen, idet tildelingen af disse husnumre forudskikker de senere byggede huse, der med en enkelt undtagelse bliver bygget inden for et års tid, og disse huse udstykkes fra Averhoff's ejendom, det gamle Slettens Minde.

Det første af disse huse er nr. 23, og der afsluttes med nr. 26, hvor bygmesteren af den sidste del af udstykningen, Hans Erik Damsgård, flytter ind i 1978.

Endelig skal det nævnes, at der i 1997 kom endnu en ejendom i grundejerforeningen, idet Bellisvej nr. 2 matrikel 6r blev udskilt fra sin tidligere sammenhæng med en ejendom på Ny Strandvej, og hermed var det

samlende potentiale udtømt, så der næppe kan forventes flere matrikelnumre i grundejerforeningens område.

Dermed er vi nået til vejs ende med historien om et par matrikelnumre i Øverste Torp, der ender med at blive opdelt i adskillige parceller, der i dag udgør de små jordlodder, hvor mange mennesker har deres bolig, og som i øvrigt undervejs blev udvidet med et mindre areal fra Daugeløkke ejerlav.

Udsnit af matrikelkort 1969 – 1995

Bestyrelsen for Fredensborg - Humlebæk Lokalhistoriske Forening 2020-21

Formand:

Peter Heiberg, Nørredamsvej 3, 3480 Fredensborg
Tlf. 50 62 19 47 mail: fmd.fredhumlelokalhist@gmail.com

Næstformand:

Bent Skov Larsen, Bogårdsvej 309, 3050 Humlebæk
Tlf. 49 19 11 47 - mail: bent.sl@mail.tele.dk

Kasserer:

Poul Christensen, Sørupvej 60, 3480 Fredensborg
Tlf.: 51 37 42 47 - mail: fredhumlelokalhist@gmail.com

Sekretær:

Erik Vestergaard Thomsen, Violvej 28, 3050 Humlebæk
Tlf. 49 19 04 09 - mail: evt@privat.dk

Bestyrelsesmedlemmer:

Annette Engelstoff, Vænget 9, 3050 Humlebæk
Tlf.: 40 74 35 12 - mail: annette.engelstoff@gmail.com
Heidi Ølgaard, Gammel Torpenvej 15, 3050 Humlebæk
Tlf. 49 19 23 46 – mail: heidi.olgaard@gmail.com
Karen Lisbeth Poulsen, Langerødvej 33, 3480 Fredensborg
Tlf.: 49 19 42 29 - mail: karenlisbethpoulsen@gmail.com

Suppleanter:

Else Mariager, Slotsvænget 15, 3480 Fredensborg
Tlf.: 50 70 90 47 - mail: else@bitco.dk
Jeppe Tom-Petersen, Gl. Strandvej 6, 3050 Humlebæk
Tlf. 20 72 61 30 - mail: jeppe.tom-petersen@mail.dk